

УДК 347.9.03.(477.83/.86)«1895»

Христина Думич,

аспірант кафедри історії держави,
права та політико-правових учень юридичного факультету
Львівського національного університету імені Івана Франка

ЗАГАЛЬНИЙ ПОРЯДОК СУДОЧИНСТВА У ГАЛИЧИНІ ЗА АВСТРІЙСЬКИМ ЦИВІЛЬНИМ ПРОЦЕСУАЛЬНИМ КОДЕКСОМ 1895 Р.

У статті розкрито загальний порядок судового розгляду за австрійським цивільним процесуальним кодексом 1895 р. Охарактеризовано співвідношення сторін та інших учасників процесу при розгляді цивільно-правового спору в Галичині за Австрійською цивільною процедурою 1895 р. Значну увагу зосереджено на процесі подання позовної заяви, судовому розгляді та винесенні судом судового рішення.

Ключові слова: цивільно-процесуальний кодекс, позовна заява, Галичина, Австрійська імперія, судовий розгляд, судове рішення.

Постановка проблеми. Удосконалення цивільно-процесуального законодавства України передбачає комплексне реформування відповідно до вимог міжнародних стандартів і має забезпечити ефективний, дієвий механізм захисту порушених, невизнаних або оскаржуваних цивільних прав, свобод чи інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб, інтересів держави. Крім цього, необхідно забезпечити ефективний доступ громадян до суду, реальну незалежність суддів та гарантоване право людини на справедливий судовий захист. Зазначене реформування цивільного судочинства України неможливе без дослідження історико-правового досвіду загального порядку здійснення судочинства за Австрійською цивільною процесуальною процедурою 1895 р.

Аналіз останніх досліджень. Питання загального порядку судочинства у Галичині в складі Австрійської імперії та Австро-Угорської монархії були предметом наукового інтересу деяких польських, українських, австрійських та російських учених, таких як: І. Бойко, К. Коллер, К. Левицький, М. Никифорак, Б. Тищик, Н. Тур, F. K. Fierich, W. Godlewski, W. Siedlecki, J. Trutter, та ін.

Метою статті є дослідження загального порядку судочинства у Галичині за австрійським цивільним процесуальним кодексом 1895 р.

Виклад основного матеріалу. Цивільно-процесуальний кодекс 1895 р. чітко визначав порядок розгляду справ і виконання усіх його складників у суворій послідовності, що сприяло найповнішій реалізації мети про-

цесу. Судовий процес, що розпочинався з часу подання позовної заяви, відбувався без перерви згідно з правилами, прописаними у цивільно-процесуальному праві, і закінчувався винесенням судом рішення. Визначення чіткого порядку вимагалось наявністю у сторін процесу, як і в суду, певних прав та обов'язків [1, с. 11]. Кодекс вимагав, щоби всі процесуальні дії прямо стосувалися справи, виходили від осіб, які володіли правоздатністю, а також відповідали нормам цивільно-процесуального права й виконувалися свідомо й без примусу [2, с. 25].

В австрійському цивільно-процесуальному праві загальний порядок судочинства передбачав один із найшвидших шляхів, порівняно з іншими європейськими країнами, для вирішення справ із незначними вимогами (у дріб'язкових справах) [3, с. 185]. Він включав чотири основні етапи: 1) вручення копії позову відповідачеві і призначення дати явки сторін до суду (розгляд судом цивільної справи відбувався на судовому засіданні з обов'язковим повідомленням осіб, які брали участь у справі); 2) явка сторін і реакція відповідача на позов; 3) обмін судовими паперами між сторонами для з'ясування справи; 4) засідання суду за участю сторін, перевірка доказів, підготовка й оголошення судового рішення [2, с. 48].

Нормальним вважався судовий розгляд, коли процес відбувався без перерви, затягувань, особливих ускладнень, без додаткових процесуальних дій з боку судді і сторін. Проте у судовій практиці Галичини траплялося часто інакше. Зрештою, кожна сторона володіла правом для відстоювання своїх прав вимагати проведення додаткових

процесуальних дій, як-от перевірки доказів чи виправлення формальних помилок. Тому цивільний процес міг ускладнюватися, змінювати динаміку свого перебігу, перериватися і знову поновлюватися [4, s. 937].

Австрійський цивільний процесуальний кодекс 1895 р. (як і німецький) не передбачав преліминарного примирення сторін. Тобто процес починався поданням позовного прохання, яке розглядав голова суду і перевіряв його на предмет того, чи позивач не порушив правил судової компетенції, чи володів він процесуальною правоздатністю або ж чи мав легального представника (адвоката) [5, с. 113]. Якщо відповідних порушень не було зафіксовано, то голова суду доручав вручити копію позовного прохання конкретному відповідачеві та призначав дату явки сторін до суду. Якщо під час перевірки виявлялися певні порушення, то справа передавалася на вирішення колегії суддів, яка могла запропонувати позивачеві виправити недоліки позовного прохання згідно з нормами чинного законодавства або визнати позовне прохання задовільним і призначити дату явки сторін до суду [2, с. 49].

Перше засідання в австрійському цивільно-процесуальному праві мало вагоміше значення, ніж в аналогічному праві інших європейських країн, оскільки цей процесуальний момент міг бути остаточним для всього розгляду. Річ у тому, що вже під час першої явки сторін до суду справа могла бути вирішена по суті або її розгляд звужений у часі [4, s. 937]. По-перше, спір міг бути вирішений на підставі мирової угоди чи зізнання відповідача. По-друге, без вирішення справи по суті процес міг бути завершений на підставі відмови позивача від свого позову [5, с. 121].

На першому судовому засіданні був присутній лише головуючий або призначений ним судовий працівник. Завдання останнього полягало у намаганні схилити сторони можливого судового процесу до порозуміння; за потреби визначити непідсудність справи конкретному суду; з'ясувати, чи справа не розглядалася іншими судами і чи поданий позов не розглядається деінде; оголосити відвід у разі непідвідомості справи судовим установам. На першому засіданні також готували документ із визначенням судових витрат [6, s. 250]. Судову справу могли припинити (закрити) на першому ж засіданні, після того, як відповідач погоджувався із позовною заявою. Також на першому засіданні позивач володів правом притиснути суд про дозвіл змінити раніше заявлені позовні вимоги. Будь-які інші вимоги на першому засіданні не допускалися [7, с. 722].

Відомий галицький правник К. Левицький досить критично оцінював цю проце-

суальну стадію, особливо схиляння до примирення: «Угода в очах загалу суспільності ціниться вище золотого процесу і її бажають не раз самі сторони спорів, та тоді суддя в інтересі правної охорони може приступити на їх жадане до угодного поладження справи, але знов зовсім інша річ, як супротив сторін, що шукають права і не думають про ніяку угоду, виступає суддя з намаганням ходження. Як представляє ся в очах сторін той суддя заклопотаний, що то відгрожуюсь, то допрошуєсь, щоби позовник зрікся часті добре набутого права або пізваний узнав обов'язок, до якого ніколи не почував ся?! Чи не упадає тим чином повага судді, що має стояти на сторожі справедливості, а на висоті: строгої безсторонності, непохитної розваги і глибокого знання та поваги державного виміру справедливості! Чи по то прийшли сторони до суду, щоби їх силувано до угоди; до того не треба суддів! Наші судді під опікою права старають ся угодами «убивати» як найбільше справ, щоби тільки не судити, а виказати велике число справ поладжених і тому нераз чуємо докори сторін, що вони не знають чи до суду прийшли, щоби найшли право своє, чи щоб его утратити безповоротно» [5, с. 122]. На наш погляд, тут містилася дилема, якої у разі дотримання букви закону в принципі не мало б існувати: сприяти захистові прав конкретного громадянина чи якнайшвидше завершити справу. Необхідно звернути увагу на те, що завантаженість судів у Галичині в цивільних справах була більшою, ніж у судах інших частин монархії Габсбургів, що могло спонукати саме до другого шляху розвитку подій.

Під час першої явки сторони виступали з різними заявами, які могли мати вплив на подальший перебіг процесу. Наприклад, сторона могла заявити про відвід судді (*exceptiones*) [8, s. 111]. Якщо відповідач на першому засіданні заявляв судові відвід на основі непідсудності справи, перебування цього ж позову на розгляді в іншому суді або вже вирішення справи іншим судом – він зобов'язувався звернутися до суду, зазначивши ті обставини і докази, на які він посилався для підтвердження заявлених ним відводів [9, с. 368].

Після виконання судом визначених цивільно-процесуальним правом дій – перевірки компетенції суду, наявності правоздатності та ін. (т.зв. *Processhindernde Einreden*) [6, s. 55-56] – суд виносив постанову, якою або скорочував судовий процес, або ж, навпаки, ухвалював продовжити розгляд справ аж до винесення остаточного рішення. За такої ситуації суд надавав відповідачеві у справі термін у чотири тижні для підготовки письмової

відповіді по суті на заявлений проти нього позов [10, s. 713]. Після завершення цього терміну судовий процес зазнавав змін залежно від того, чи подасть відповідач відповідь на позов чи ні. Якщо відповідач не подав відповіді або подав її невчасно, а суд тим часом уже призначив засідання для розгляду справи по суті, то на вимогу позивача суд ухвалював постанову про порушення термінів подачі відповіді на звинувачення. Якщо ж відповідач вчасно подав відповідь на звинувачення, то голова суду (за потреби – колегія суддів) призначав дату засідання і ухвалював проведення підготовчої роботи – огляд на місці, експертизу, перевірку доказової бази [2, с. 49].

Справа передавалася на судове слухання (поширений у Галичині термін «переслух») після завершення підготовки або й без неї: у першому випадку на прохання однієї зі сторін чи за ініціативою головуючого, у другому – за ініціативою головуючого [11, s. 44]. Судові засідання відбувалися в спеціально призначених для цього приміщеннях, у встановлений день і згідно з порядком, визначеним законодавством. Відзначимо, що ситуація зі спеціально обладнаними судовими приміщеннями у Галичині наприкінці XIX – на початку XX ст. дещо покращилася і не виглядала такою критичною, як це було у перші десятиліття влади Габсбургів у краї. У 1897 р. відкрито нове приміщення для суду у Стрию, у 1909 р. – у Самборі, у 1911 р. – у Чорткові. Крім того, наприкінці XIX – на початку XX ст. почали функціонувати декілька нових повітових судів: в Отинії і Підволочиську (1897 р.), Вашківцях (1898 р.), Боянах (1904 р.), Більшовцях (1905 р.), Яблуневі (1907 р.), Столпичанах (1910 р.), Підкаменю (1911 р.) [12].

Розгляд цивільних справ у повітових судах відбувався подібно до того, як і в крайових. Єдиними винятками були: 1) не обов'язковість адвоката; 2) усі внески сторін, які не представлені адвокатами, суди зобов'язувалися приймати до протоколу; 3) в зазначені дні сторони могли явитися до суду без запрошення і жадати розгляду справи (§ 434) [1, s. 825]. Сторонам, які не володіли правовими знаннями, суд зобов'язувався надати поради і вказати на наслідки незнання законів (§ 435) [1, s. 826]. Сторони процесу зобов'язувалися самостійно принести із собою на суд необхідні предмети (докази) для огляду (§ 438) [1, s. 827]. Розгляд дріб'язкових справ (до 100 корон) згідно з австрійським цивільно-процесуальним правом відбувався подібним чином, як і в повітових судах, за невеликими винятками. Наприклад, дружина мала право на основі письмового документа заступати у спорі свого чоловіка (§ 449) [1, s. 848].

Розгляд цивільних справ у судах Галичини відбувався публічно. Якщо це положення не було дотримане, то розгляд справи при закритих дверях вважався серйозним порушенням порядку судочинства і слугував приводом до скасування рішення суду [13, s. 323]. Судовий розгляд у цивільних справах по суті починався доповіддю головуючого про зміст заявлених вимог (предмет позову) та про визнання сторонами певних обставин під час попереднього судового засідання. Головуючий або спеціальний суддя-доповідач зазначав суть справи й наводив обставини справи на основі наданих сторонами змагальних паперів і документів. Доповідь проводилася усно, але якщо справа була складною, то головуючий міг дати вказівку підготувати письмову доповідь, яка зачитувалася доповідачем на засіданні з необхідними доповненнями [6, s. 138-139].

Після закінчення доповіді головуючого суд приступав до заслуховування сторін, розпочинаючи словесні дебати сторін або їхніх представників [14, s. 90]. Спершу позивач, а потім відповідач викладали свої вимоги, докази і заперечення. При цьому вони обидва могли наводити нові докази, не вказані у змагальних паперах, аж до завершення головуючим словесних дебатів (§ 184) [1, s. 471]. Варто відзначити, що після надання нових доказів позивачем відповідач володів правом просити перерви у засіданні з метою ознайомитися із цими матеріалами [6, s. 139]. Суд зобов'язувався задовольнити це прохання, що правда, за умови, коли ці докази мали суттєве значення і могли вплинути на підсумок справи. Вивчення архівних матеріалів наштовхує нас на думку, що суди давали досить мало часу для ознайомлення зі справою, свідченням чого є скарги з боку адвокатів [15, арк. 119]. Водночас, коли суд вбачав свідому затримку розгляду справи через подання нових доказів стороною, він міг її оштрафувати. Що ж стосується самих позовних вимог, то їхня зміна дозволялася лише у встановлених законодавством межах [16, с. 317].

Виступаючи на засіданні, сторони процесу не мали права читати із заготовлених записів. Суддя був зобов'язаний надавати протилежним сторонам однакові можливості висловитися. У складних справах, де було заявлено відразу декілька вимог або ж коли мова велася про декілька предметів спору, суд міг постановити, щоби сторони давали свої пояснення по кожній вимозі чи предмету окремо. Заслухавши пояснення сторін та інших осіб, які брали участь у справі, суд встановлював порядок з'ясування обставин, на які сторони посилаються як на підставу своїх вимог і заперечень, та порядок дослі-

дження доказів, якими вони обґрунтовуються [17, с. 94].

Для порівняння, у чинному Цивільно-процесуальному кодексі України 2004 р. передбачено такі вимоги до словесних дебатів під час судового засідання: 1) у судових дебатах виступають із промовами особи, які беруть участь у справі. У цих промовах можна посилатися лише на обставини і докази, досліджені в судовому засіданні; 2) у судових дебатах першим надається слово позивачеві та його представникові; 3) треті особи без самостійних вимог виступають у судових дебатах після особи, на стороні якої вони беруть участь; 4) третя особа, яка заявила самостійні позовні вимоги щодо предмета спору, та її представник у судових дебатах виступають після сторін; 5) за клопотанням сторін і третіх осіб у судових дебатах можуть виступати лише їхні представники; 6) органи та особи, яким законом надано право захищати права, свободи та інтереси інших осіб, виступають у судових дебатах першими. За ними виступають особи, в інтересах яких відкрито провадження у справі; 7) суд не може обмежувати тривалість судових дебатів певним часом. Головуючий може зупинити промовця лише тоді, коли він виходить за межі справи, що розглядається судом, або повторюється. З дозволу суду промовці можуть обмінюватися репліками. Право останньої репліки завжди належить відповідачеві та його представникові; 8) під час судових дебатів не можна подавати нові докази, заяву про залишення позову без розгляду, збільшувати або зменшувати розмір позовних вимог (Стаття 193) [18, с. 87-88].

Якщо одна зі сторін помирала під час процесу і не була представлена адвокатом ані іншим законним представником, розгляд справи припинявся на час, доки не будуть встановлені спадкоємці померлого (§ 811) [19, с. 195-196]. Неявка запрошених, наприклад, на поновлення розгляду цивільної справи спадкоємців померлого могла спричинити заочний розгляд (§ 164) [1, с. 430]. Якщо ж сторона втрачала лише процесуальну здібність або помирав її адвокат (чи втрачав право заступництва), процес переривався лише на час, необхідний для запрошення нового адвоката (§ 158) [1, с. 422-423]. Процес також переривався внаслідок певних формажорних обставин: воєнних дій, припинення функціонування суду через розпорядження (надзвичайний стан, пошесть) (§§ 161, 162) [1, с. 427-428]. Суд також мав право переривати процес, коли під час засідання котрась зі сторін вчинила злочин, гідний покарання (§ 191) [1, с. 480].

Австрійське цивільно-процесуальне право передбачало і таке поняття, як відтермі-

нування процесу. Воно наступало тоді, коли: 1) обидві сторони не з'явилися на засідання; 2) сторони у письмовій формі попросили суд про відтермінування (§§ 168, 170) [1, с. 432-433]. Наслідки відтермінування були подібними до тих, як у випадку перерви процесу, лише за тим винятком, що: 1) не можна було поновити процес після трьох місяців, якщо сторони попросили про відтермінування на довший час; 2) відтермінування не позначалося на факті прострочення прав представників сторін [20, с. 264].

Невід'ємним складником судового розгляду за Кодексом 1895 р. було протоколювання процесу. За вказівкою судді секретар (писар-протоколіст) після складення присяги вів протокол засідання. Український правник Андрій Яковлів наголошував: «Роля секретаря суду є досить поважною в цивільному процесі, надто в загальних та апеляційних судах та в стадії попередньої підготовки спірної справи» [2, с. 10]. Протокол повинен був містити найважливішу загальну інформацію та все, що відбувалося у засіданні у даній справі: 1) назву суду, ім'я судді, писаря, перекладача (якщо такий залучався), час і місце засідання, зазначення факту явки сторін та інших учасників процесу, імена сторін і їхніх представників, предмет спору; 2) справжній стан справи – так, як його представили сторони під час розгляду, наведені докази; 3) усі внески сторін, які суд не взяв до уваги; 4) обмеження, зміни, зізнання, відмова від частини домагань; 5) розпорядження й оголошення судді під час процесу (§§ 207, 208) [1, с. 501-502]. Протокол попереднього засідання візували суддя і секретар, після чого сторони його перечитували, погоджували, підписували. Якщо котрась зі сторін помічала певну неточність, вона мала право внести своє уточнення (примітку), яке, однак, підлягало обговоренню (§ 212) [1, с. 508-509]. Якщо сторона відмовлялася підписувати протокол, вона зобов'язувалася аргументовано пояснити свій крок (§ 214) [1, с. 511].

У дріб'язкових справах у протокол засідання включали лише: 1) приналежності, вказані у §§ 207-208 [1, с. 501-502]; 2) зазначення словесного повноваження, даного стороною, яка з'явилася разом зі своїм повіреним; зазначення позивної вимоги; зазначення перевірки доказів; зазначення, чи свідок або ж експерт склали присягу; 3) постанови і проголошені рішення, суддівські розпорядження, які могли бути оскаржені; 4) зазначення присутності сторін на процедурі оголошення рішення. Якщо розгляд не вдавалося завершити протягом одного засідання, то до протоколу записували заявлений відповідачем спір супроти обставин, на

яких базувався позов (§ 451) [1, s. 849]. Якщо проводилася додаткова перевірка доказів, допит свідків, огляд на місці відрядженим судом працівником чи суддею одноособово, склалися окремі протоколи, куди записувалися результати і порядок здійснення вказаних дій. Згодом ці протоколи зачитувалися під час судового засідання і долучалися до справи [16, с. 320].

В умовах Галичини важливим моментом складання протоколу було те, якою мовою він писався. Сторони мали право вимагати, аби протокол був написаний їхньою рідною мовою. До крайових мов у Східній Галичині належали українська, німецька і польська мова, і всі ті три мови мали мати рівні права.

Мовні права національних меншин під час судового процесу в монархії Габсбургів гарантувалися Статтею 19 Закону про судочинство 1867 р. [21, s. 650]. Проте д-р Станіслав Дністрянський критично зауважував: «Сама постанова звучить так загально, що дає підставу для численних сумнівів... Та з того хаотичного укладу користає як раз сама держава, бо скидає з себе дуже важні обов'язки й через те вимінає остаточне та справедливе порішене язикового питання» [22, с. 9].

Якщо ж у сфері вживання у процесі тієї чи іншої мови чинилися видимі перешкоди (часто стосовно української мови), сторона могла жадати аби цей факт було внесено до протоколу судового розгляду [20, с. 266]. Задля цього галицький адвокат Ф. Евин склав взірці судових позовів на випадок порушення судами права галицьких українців писати судові документи і свідчити рідною мовою. Аналізуючи австрійське законодавство він наголошував: «Протоколи вписані на усні внесення сторін, а також протоколи переслуху сторін, свідків і знатоків у судових розправах взагалі, належить списувати в мові німецькій, будь польській будь рускій (українській – Х. Д.), після того, як з'ясується котра з мов є мовою матірною дотичної сторони» [20, с. 2].

Якщо судовий процес закінчувався протягом одного короткого засідання, під час якого не виникало процесуальних затримок і були встановлені всі обставини справи у результаті даних пояснень й вивчення доказів, суд міг відмовитися від ведення протоколу, а всі необхідні дані представити у рішенні [23, s. 398-399]. Якщо ж вимагалось з'ясування деяких фактів і для того потрібно було провести додаткову перевірку доказів (допит свідків, експертизу, огляд на місці), то суд відкладав винесення остаточного рішення. Після того, як цю додаткову перевірку було проведено, суд призначав нове засідання [24, s. 52].

Висновки

Отже, судовий розгляд був основним етапом цивільного процесу, під час якого здійснювався розгляд справи по суті. Розгляд цивільних справ за австрійським цивільним процесуальним кодексом 1895 р. відбувався згідно з чіткими правилами і за схемою: після прийняття позову і підготовчого засідання справу розглядали по суті, що передбачало представлення змісту справи й надання доказів, словесні дебати і, нарешті, винесення судом остаточного рішення. Чітка регламентація давала змогу спрямувати судовий розгляд цивільних справ на забезпечення повного і всебічного з'ясування обставин.

Список використаних джерел:

1. *Commentar zu den Civilprozessgesetzen vom 1. August 1895 / Von G. Neumann.* – Wien: Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 1898. – 1323 s.
2. Яковлів А. Цивільний процес: курс лекцій / Андрій Яковлів. – Регенсбург; Мюнхен: Український технічно-господарський інститут, 1948. – 79 с.
3. Коллер К. Преобладающие точки зрения на цели гражданского судопроизводства / Кристиан Коллер // *Гражданский процесс в межкультурном диалоге: Евразийский контекст: Всемирная конференция Международной ассоциации процессуального права, 18–21 сентября 2012 г., Москва, Россия: Сборник докладов / под ред. д.ю.н. Д. Я. Малешина.* – Москва: Статут, 2012. – С. 169–191.
4. Fierich F. K. O spoczywaniu procesu cywilnego / d-r Franciszek Ksawery Fierich // *Przegląd prawa i administracji. Rocznik dwudziesty.* – Lwów, 1895. – S. 937–957.
5. Левицький К. Про новий процес цивільний в Австрії. Студія критична / д-р Кость Левицький // *Часопись правнича. Розвідки правничі секції історично-філософичної Наукового товариства імені Шевченка.* – Львів. – 1896. – Рочник VI. – С. 105–179.
6. Trutter J. Das österreichische Civilprocessrecht in systematischer Darstellung / Dr. Josef Trutter. – Wien: Verlag von Moritz Perles, 1897. – 680 s.
7. Бойко І. Історія правового регулювання цивільних, кримінальних та процесуальних відносин в Україні (IX–XX ст.): навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів / Ігор Бойко. – Львів: Видавн. Центр ЛНУ імені Івана Франка, 2014. – 904 с.
8. Siedlecki W. Zarzys postępowania cywilnego / Władysław Siedlecki. – Warszawa: Państwowe wyd. naukowe, 1966. – 582 s.
9. Тищик Б. Історія держави і права України: акад. курс : підручник / Борис Тищик, Ігор Бойко. – Київ: Ін Юре, 2015. – 808 с.
10. Godlewski W. Ograniczenie zwłoki w procesie. Wedle najnowszego projektu procedury cywilnej / Włodzimierz Godlewski // *Przegląd prawa i administracji. Rocznik dwudziesty.* – Lwów, 1895. – S. 713–722.
11. Godlewski W. Austriackie prawo procesowe cywilne. Podręcznik systematyczny dla nauki i praktyki / Włodzimierz Godlewski. – Lwów: Nakładem K. S. Jakubowskiego, 1900. – 516 s.

12. Kotliński T. J. Aleksander Mnisek Tchorznicki (1851–1916) [Електронний ресурс] / Tomasz J. Kotliński. – Режим доступу : <http://www.cracovia-leopolis.pl/index.php?pokaz=art&id=2214> [13.03.2016].

13. Madeyski S. Projekt do ustawy o postępowaniu sumarycznym / Stanisław Madeyski // Przegląd sądowy i administracyjny. – 1889. – S. 321–331.

14. Guziak K. Adwokat w postępowaniu cywilnym w sprawach objętych przymusem adwokackim na terenie b. zaboru austriackiego w okresie dwudziestolecia międzywojennego: wybrane zagadnienia / Kinga Guziak // Studia z Dziejów Państwa i Prawa Polskiego. – 2010. – Nr 13. – S. 87–105.

15. ЦДДА України у м. Львові, ф. 150, оп. 1а, спр. 214 (Циркуляри Вищого крайового суду за 1913 р.), 137 арк.

16. Васьковський Е. Курс гражданского процесса. / Евгений Васьковський. – Москва: Издание Бр. Башмаковых, 1913. – Том I. Субъекты и объекты процесса, процессуальные отношения и действия. – 572 с.

17. Jurisdiktionsnorm und Civilprozessordnung vom Jahre 1895 samt Einführungsgesetzen: Textausgabe mit Hinweisen auf zugehörige Gesetze und Verordnungen und sonstigen Anmerkungen und einem. – Abt. 1 / Herausgegeben von Edmund R. von Herzfeld. – Leipzig: Ph. Reclam, 1895. – 483 s.

18. Цивільний процесуальний кодекс України : станом на 15 січня 2015 року. – Харків: Право, 2015. – 208 с.

19. Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch für die deutschen Erbländer der Oesterreichischen

Monarchie. – Teil 1. – Wien: k. k. Hof- und Staats-Druckerey, 1811. – 760 s.

20. Евин Ф. Правотар. Збірник обов'язуючих цивільних і карних законів та приписів про права руської мови wraz з взорами судових подань, скарг, внесень, жалоб, грамот, векселів і пр. і подань у справах адміністрації них з приписами про штемпелєві, вписові і переносні належності / д-р Филип Евин. – Жовква: Накладом автора, 1909. – 936 с.

21. Państwowa ustawa zasadnicza z d. 21 grudnia 1867, dz. u. p. Nr. 144 (o władzy sędziowskiej) // Kodeks prawa politycznego czyli austriackie ustawy konstytucyjne 1848–1903. Systematycznie zestawil przełożył i opracował Dr. St. Starzyński. – Lwów: Nakładem K. S. Jakubowskiego, 1903. – S. 650–655.

22. Дністрянський С. Права руської мови у Львівському університеті / Станіслав Дністрянський // Часопись правнич. Розвідки правничі секції історично-філософичної Наукового товариства імені Шевченка. – Львів. – 1901. – Рочникъ II. – Т. III. – С. 3–38.

23. Układanie i podpisywanie wyroków // Procedura cywilna i norma jurysdykcyjna wraz z ustawami wprowadzemi oraz pomniejszemi ustawami procesowemi. Wydanie drugie przejrane i uzupełnione novelami austrjackimi i polskimi / Zestawił E. Wieliczkowski. – Kolomyja: Z drukarni Wilhelma Braunera, 1925. – S. 398–399.

24. Sawczuk M. Wznowienie postępowania cywilnego: Rozprawa habilitacyjna / Mieczysław Sawczuk / Un-t M. Curie-Skłodowskiej w Lublinie; Wydział prawa. – Lublin, 1963. – 352 s.

В статтє раскрыт общий порядок судебного разбирательства по австрийскому гражданскому процессуальному кодексу 1895 г. Дано соотношение сторон и других участников процесса при рассмотрении гражданско-правового спора в Галичине в соответствии с Австрийской гражданской процедурой 1895 г. Значительное внимание уделяется процессу подачи искового заявления, судебному рассмотрению и вынесению судом судебного решения.

Ключевые слова: гражданско-процессуальный кодекс, исковое заявление, Галичина, Австрийская империя, судебное разбирательство, судебное решение.

In the article the general order of the trial by the Austrian Civil Procedure Code in 1895. Characterized the aspect ratio and other stakeholders in civil disputes in Galicia by the Austrian civil procedure in 1895. Considerable attention focused on the process of filing a claim, the trial and sentencing court judgment.

Key words: civil procedure code, statement of claim, Galicia, Austrian Empire, trial court decision.